

Je zult maar in Letland geld gespaard hebben....

Olav Petri

Januari 2018

Zelden zult u in uw portemonnee een lats hebben aangetroffen. Toch is die munt tweemaal de standaard geweest in Letland. Nieuwe staten die in de loop van de geschiedenis ontstaan, hebben een munteenheid nodig. Soms grijpen ze bij de naamgeving terug op iets ouds, een munt die in het verleden bekendheid had. Letland deed dat niet. Sporen van de geschiedenis rond de naamgeving zijn op postzegels terug te vinden, kleine sporen, dat wel.

Toen Letland in november 1918 de zelfstandigheid uitriep, was er allerlei geld in omloop, oude roebels uit de tsarentijd, roebels van de Voorlopige Regering in Petrograd, die tot de Oktoberrevolutie officieel de Russische regering was, geld uitgegeven voor het bezette gebied dat door van OberOst bestuurd werd en nog Duitse marken van de Duitse bezetter. Die chaos kwam doordat eerst een deel van het land door de Duitsers bezet was, na de mislukte onderhandelingen over vrede in Brest Litovsk de rest ook. Die “rest” was ook enkele maanden deel van bolsjewistisch Rusland geweest, terwijl er tevens geld van de regering van Kerenski in omloop was, de man die enkele maanden Russisch regeringsleider was geweest. De eerste Letse zegels van december 1918 gebruiken de letters “KAP” van het vertrouwde “kopeke”.

In maart 1919 werd een eigen munteenheid in het leven geroepen waarvoor de Russische benaming roebel en kopeke werden gebruikt, in het Lets rublis en kapeika. In 1919 zien we de afkorting van rublis verschijnen op een postzegel. Munten werden niet geslagen, alleen papiergeld werd in omloop gebracht. De bolsjewistische regering gaf bankbiljetten uit die later als ze aan één kant bedrukt waren aan de achterkant bedrukt zijn met postzegels. En dan ruilen maar wat je bezit: een rublis was 1 “Ostrubel” (de munt van het door Duitsland bezette gebied in WO1), was 2 Duitse marken (Weimarrepubliek), was 1,5 tsarenroebel.

In 1922 volgde de introductie van de lats, onderverdeeld in 100 santīms waarbij 200 roebels 1 lats opleverde. Je kreeg voor 50 rublis één lats. Het woord lats was nieuw, er had nog geen munt bestaan met die naam, de naam is duidelijk verwant met de landsnaam. In juni 1940 was het afgelopen met de onafhankelijkheid. Stalin liet de Baltische staten bezetten waarna een “spontane” aansluiting bij de USSR volgde. Maar eerst mochten – cynisch - nog zegels in lats naar sovjet ontwerp in gebruik genomen worden. De lats werd vervangen door de sovjet roebel, 1 tegen 1, hetgeen gezien de koers erg gunstig was voor Rusland want tot de bezetting was de lats 10 roebel waard geweest! Ex-President Ulmanis hoopte in 1940 naar Zwitserland te mogen, hij zou dan 3000 lats reisgeld meekrijgen, zo was overeengekomen. Tsja, geld van een eigenlijk alleen nog in naam bestaande staat. Ulmanis had het geld niet nodig, hij werd verbannen naar zuid Rusland.

De Tweede Wereldoorlog leverde de komst van Duits geld voor Ostland, waar Letland deel van uitmaakte. Maar in 1944 keerde de sovjet roebel weer terug. Ga er maar van uit dat voor Hitlers Reichsmark geen leuke wisselkoers tegen roebel werd vastgesteld!

En dan krijgen we in 1991 de hernieuwde onafhankelijkheid, met in de portemonnee van de mensen sovjet nog roebels van een nu buitenlandse staat. De geschiedenis herhaalt zich. De nieuwe Letse munteenheid werd niet meteen de aloude lats, maar de “Letse roebel” die tegen een koers van 1 op 1 roebel ingeruild kon worden. In oktober 1993 volgde de grote

opruiming, voor 200 Letse roebels kon men 1 lats terug krijgen. Het aardige is dat op Letse zegels, overgedrukte sovjet zegels daargelaten, de munteenheid niet genoemd wordt, alleen cijfers zien we. Uiteindelijk trad Letland in 2014 toe tot de euro, waardoor de lats als munteenheid voor de tweede keer slechts een kort bestaan heeft gekend.

Het is goed voor te stellen dat bewoners van een land waarin enkele generaties keer op keer hun spaargeld ontwaard zagen, minder geneigd zijn te sparen voor een appeltje voor de dorst. Zo werkt ook het inflatiespook van begin jaren '20 nog heden door in het economische bewustzijn van Duitsland.

